

Яворський Р.І.

Національний університет «Львівська політехніка»

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження присвячене аналізу проблем адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності та пошуку шляхів їх подолання. Метою статті є дослідження основних проблем адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності та розробка ефективних шляхів їх подолання.

Методологічною основою роботи є комплексний теоретичний аналіз правових норм, регулюючих туристичну та рекреаційну діяльність, зокрема, адміністративних актів, державних програм, постанов. Було застосовано методи порівняльно-правового аналізу для виявлення проблемних аспектів у регулюванні туристично-рекреаційної діяльності в різних країнах. Теоретичне дослідження ґрунтується на вивченні наукової літератури, що розкриває актуальні питання адміністративно-правової регуляції туризму. У процесі дослідження встановлено, що основні проблеми полягають у неузгодженості законодавчих актів, недостатній прозорості механізмів регулювання та відсутності чіткого розмежування повноважень між органами влади на місцевому та державному рівнях.

У статті запропоновано конкретні шляхи подолання виявлених проблем, зокрема вдосконалення законодавства шляхом розробки нових правових актів, адаптованих до сучасних реалій, та запровадження нових механізмів координації між державними та місцевими органами влади. Звертається увага на необхідність удосконалення державного контролю за туристичною діяльністю та підвищення рівня підготовки кадрів у туристичній галузі. Крім того, стаття містить пропозиції щодо покращення державних та приватних ініціатив у сфері стимулювання розвитку туризму, таких як надання пільг для інвесторів та підприємців, які вкладають кошти у розвиток туристичних об'єктів. Запропоновано створення національної стратегії цифровізації туристичного сектору з метою оптимізації адміністративних процедур.

Таким чином, результати дослідження вказують на необхідність проведення комплексних реформ у сфері адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності. Впровадження запропонованих заходів сприятиме розвитку туризму, підвищенню якості обслуговування та забезпеченню конкурентоспроможності туристично-рекреаційного сектору на міжнародному рівні.

Ключові слова: туристично-рекреаційна діяльність, адміністративно-правове регулювання, правова база, проблеми регулювання, координація органів влади, цифровізація туризму.

Постановка проблеми. Проблема адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності набуває все більшої актуальності в умовах стрімкого розвитку туристичного сектору та глобалізації світової економіки. Складність цього питання полягає в недостатньо ефективному нормативно-правовому забезпеченні, розрізненості законодавчих актів та відсутності інтегрованого підходу до формування механізмів регулювання [1, с. 34]. Важливим аспектом є також відсутність дієвих механізмів взаємодії між державними інституціями, що здійснюють регулювання, та приватними суб'єктами господарювання. Така ситуація призводить до правової

невизначеності та створює загрози для сталого розвитку галузі.

Шляхи подолання цих проблем включають розробку комплексного підходу до адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності, який передбачає уніфікацію законодавства та гармонізацію його із міжнародними стандартами. Важливим кроком є створення спеціалізованих державних органів з чіткими компетенціями, відповідальними за координацію діяльності у сфері туризму та рекреації [2, с. 231]. Це дозволить усунути фрагментарність у регуляторних процесах й забезпечити послідовність в ухваленні управлінських рішень. Одним із

ключових аспектів удосконалення адміністративно-правового регулювання є впровадження електронних засобів управління, що сприятиме спрощенню процедур ліцензування, сертифікації та контролю туристично-рекреаційної діяльності [3, с. 17]. Цифровізація дозволить не тільки підвищити прозорість, але й зменшити рівень бюрократії та корупційних ризиків. Крім цього, важливим чинником є активізація громадськості та бізнес-спільноти через публічно-приватне партнерство, що забезпечить більш ефективну взаємодію між державою та приватним сектором [4, с. 1608].

Загалом, для подолання проблем адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності необхідно розробити нові підходи до управління на основі системності, прозорості та цифровізації. Інтеграція національних правових норм з міжнародними стандартами, посилення інституційної спроможності державних органів та забезпечення належного рівня підготовки кадрів є ключовими чинниками для сталого розвитку галузі та підвищення її конкурентоспроможності на світовому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження і публікації щодо адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності вказують на низку проблем, пов'язаних із фрагментацією нормативної бази, недосконалістю законодавства та слабкою координацією між різними рівнями державної влади. Борецька Н., Гонсалес М., Домінго А., Крапівіна Г., Лікарчук Н., Огієнко А., Огієнко М., Пасека С., Сантос-Лакуева Р., Фонт Х., Яворський Р. зауважують, що однією з ключових проблем є відсутність чіткої правової регламентації діяльності суб'єктів туристичної галузі, що ускладнює правозастосування і веде до правових колізій. Гонсалес-Родрігес М., Мартін-Сампер Р., Кесеоглу М., Лю Ю., Окумус Ф., Сяо Т., Фан З. П., Чжао Х. підкреслюють проблему недостатньої державної підтримки та регулювання інфраструктури, що обмежує розвиток туристичного потенціалу.

Шляхи подолання цих проблем можуть включати вдосконалення нормативно-правової бази шляхом її систематизації та уніфікації з урахуванням європейського досвіду. Алієва А., Галаченко О., Данило Я., Дилевський М., Калиновський М., Мельник І., Опанасюк Н., Парфіненко А., Попадинець Н., Філіп'як Б. відзначають, що важливо також покращити координацію між органами влади різного рівня, запровадити ефективні механізми контролю за дотриманням законодавства у сфері туризму та рекреа-

ції. Важливою є й державна підтримка розвитку інфраструктури та створення сприятливих умов для інвесторів, що може стимулювати розвиток туристичних територій.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних проблем адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності та розробка ефективних шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом у світі відбуваються катастрофи та кризи, які негативно впливають на здійснення туристичної діяльності, існує безліч різноманітних проблем, що заважають туризму повноцінно розвиватися та вдосконалюватися [5, с. 119]. Основними негативними рисами виділяють слабку нормативно-правову базу та регламентування суб'єктів туризму, сюди також можна віднести брак інноваційних технологій [6, с. 148]. Багато чого залежить від людського чинника: від функціонування державних органів до підприємств обслуговування на місцях.

Специфіка туристичної діяльності полягає в тому, що вона має міжнародний характер й широкий спектр взаємовідносин між особами, які беруть участь у формуванні подорожей. Різноманіття цих відносин породжує певну складність правового регулювання. Дослідники відзначають, що адміністративно-правове регулювання туристично-рекреаційної діяльності включає сукупність правових норм, що встановлюють порядок організації та контролю за діяльністю суб'єктів, які займаються туризмом і рекреацією. Проблеми, пов'язані з цим регулюванням, є багатогранними й можуть стосуватися таких аспектів:

– закони, що регулюють туристичну та рекреаційну діяльність, часто відстають від сучасних вимог ринку, тобто це охоплює недостатньо чіткі визначення термінів, незрозумілі процедури отримання дозволів або сертифікації, відсутність чітких стандартів безпеки;

– процедури отримання необхідних дозволів часто є надмірно складними й тривалими, що створює сприятливий ґрунт для корупційних дій;

– недостатній контроль за діяльністю суб'єктів туристично-рекреаційної сфери призводить до порушень прав споживачів, невідповідності послуг стандартам якості, екологічних норм;

– регулювання туристично-рекреаційної діяльності зазвичай стосується кількох відомств й міністерств, що призводить до дублювання функцій, неузгодженості дій та затримок у прийнятті рішень;

– туристична діяльність пов'язана з екологічними ризиками, зокрема вразливістю природних

територій – невідповідне регулювання призводить до деградації екосистем, забруднення природних ресурсів;

– існують труднощі з забезпеченням прав туристів, зокрема, щодо отримання компенсації за неналежно надані послуги, повернення коштів у разі форс-мажорних обставин [7, с. 231-235; 8, с. 34-49; 9, с. 322-336].

Приміром, туристично-рекреаційна діяльність є важливою частиною економіки багатьох країн Європейського Союзу, сприяючи економічному зростанню, культурному обміну та міжнародному співробітництву. Проте зростання туристичного потоку створює як можливості, так й численні виклики, що потребують ефективного регулювання. Зміни в кількості та поведінці туристів суттєво впливають на інфраструктуру, екологію та соціальну структуру місцевих громад. Країни ЄС, маючи різний рівень розвитку туристичної інфраструктури та особливості культурного та природного середовища, стикаються з унікальними проблемами у сфері регулювання туризму [10, с. 401].

У цьому контексті важливо проаналізувати ключові проблемні аспекти регулювання туристично-рекреаційної діяльності в різних країнах ЄС й визначити ефективні шляхи їх вирішення, що є надалі вагомим для України. У таблиці 1 представлено огляд основних проблем й можливих рішень для країн ЄС, США та Китаю, що дозволить краще зрозуміти загальні тенденції та специфічні виклики у сфері регулювання туристичної діяльності.

У країнах Європейського Союзу законодавче регулювання туристично-рекреаційної діяльності стикається з низкою проблем. Одна з основних проблем полягає у відсутності гармонізації законодавства щодо захисту прав споживачів у туристичній сфері. Наприклад, різниця в законодавстві про права туристів, таких як Directive 2015/2302/EU про пакетні тури призводить до нерівності в захисті прав туристів у різних країнах-членах [11, с. 1237]. Директива забезпечує базовий рівень захисту для туристів, проте країни-члени мають право вводити додаткові національні норми, що формує розбіжності та невизначеність для туристичних операторів й споживачів. Відповідно, варто активніше залучати судові органи ЄС, зокрема Court of Justice of the European Union, для роз'яснення та стандартизації тлумачення законів у випадках конфліктів чи невизначеностей. Така позиція сприятиме створенню єдиного ринку для туристичних послуг та підвищенню захисту прав споживачів на рівні всього ЄС.

Відповідно до вище відзначеного, науковці, дослідники, аналітики та експерти з туристично-рекреаційної діяльності, відзначають, що подолання проблем адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності вимагає системного підходу, який включає кілька напрямків:

– моніторинг чинних нормативно-правових актів, що регулюють туристичну діяльність, з метою їх актуалізації та приведення у відповідність з європейськими та міжнародними стандартами;

– впровадження спеціальних законів та підзаконних актів;

– зменшення кількості бюрократичних перепон для ведення туристичного бізнесу, спрощуючи процеси отримання ліцензій, дозволів та сертифікатів;

– впровадження електронних платформ для подання документів, реєстрації туристичних об'єктів та інших адміністративних послуг, що значно скоротить час та витрати для суб'єктів туристичної діяльності;

– забезпечення систематичного навчання для працівників державних органів, що відповідають за регулювання туристично-рекреаційної діяльності, з акцентом на сучасні тенденції в туризмі та рекреації;

– розробка й підтримка освітніх програм у ЗВО, які б готували кваліфікованих спеціалістів у сфері туризму та адміністративного права;

– створення або реорганізація чинних органів державної влади з метою більш ефективного регулювання туристично-рекреаційної діяльності;

– підвищення рівня координації між міністерствами, відомствами, органами місцевого самоврядування та приватним сектором для забезпечення комплексного підходу до регулювання туризму;

– заохочення участі громадських організацій у моніторингу та контролі якості надання туристичних послуг;

– створення привабливих умов для інвесторів, що включає податкові пільги, гранти, фінансові інструменти підтримки проєктів у сфері туризму;

– забезпечення достатнього фінансування державних програм з розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури [12, с. 247-250; 13, с. 1489-1498].

Експерти з туристично-рекреаційної діяльності наголошують, що для покращення державних та приватних ініціатив у сфері стимулювання розвитку туризму доцільно розглянути впрова-

**Огляд основних проблем й можливих рішень для країн ЄС, США та Китаю
в межах регулювання туристичної діяльності**

Країна	Проблемні аспекти регулювання туристично-рекреаційної діяльності	Шляхи подолання
Іспанія	Перенаселення туристичних центрів, особливо влітку (Барселона, Балеарські острови). Дефіцит житла для місцевого населення через зростання короткострокової оренди. Проблеми з екологічною стійкістю на популярних пляжах.	Введення квот на кількість туристів у популярні місця. Регулювання ринку короткострокової оренди (Airbnb) для захисту місцевих мешканців. Запровадження екологічних стандартів для туристичних зон й стимулювання сталого туризму.
Італія	Високий тиск на історичні пам'ятки через надмірний потік туристів (Рим, Венеція). Проблеми з регулюванням нелегальних гідів та туристичних операторів. Недостатній контроль за якістю послуг у сільських та віддалених регіонах.	Обмеження кількості туристів у ключових туристичних місцях та впровадження онлайн-систем бронювання. Підвищення штрафів за нелегальну діяльність у сфері туризму. Інвестування в розвиток туристичної інфраструктури у менш популярних регіонах.
Франція	Велике навантаження на культурні пам'ятки (Лувр, Версаль). Проблеми з екологічним впливом масового туризму на природні об'єкти, як-от Лазурний берег. Нерівномірний розвиток туризму між регіонами (перевага Парижа та Лазурного берега).	Стимулювання відвідування менш популярних місць через інформаційні кампанії. Впровадження екологічних стандартів для курортів та природних об'єктів. Інвестування у розвиток туристичної інфраструктури у менш популярних регіонах.
Греція	Перенавантаження туристичних об'єктів на популярних островах (Санторіні, Міконос). Екологічний тиск на природні ресурси та забруднення пляжів. Відсутність сталого регулювання короткострокової оренди житла.	Введення лімітів на кількість туристів та розвитку інфраструктури в менш відомих місцях. Стимулювання екологічного туризму та запровадження програм очищення пляжів. Регулювання короткострокової оренди та податкова підтримка для місцевих мешканців.
Хорватія	Сезонне перевантаження туристичних зон на узбережжі Адріатики. Недостатній розвиток туристичних послуг у континентальних регіонах. Проблеми з регулюванням круїзного туризму, особливо в Дубровнику.	Стимулювання туризму в міжсезоння та розвитку альтернативних напрямків. Інвестиції у внутрішню туристичну інфраструктуру. Введення обмежень на кількість круїзних лайнерів та екологічні квоти для портів.
Німеччина	Недостатнє просування культурного туризму в менш відомих регіонах. Вплив масового туризму на екосистеми природних парків та лісів. Відсутність єдиних стандартів для екологічних готелів та курортів.	Інформаційні кампанії для популяризації менш відомих культурних і природних об'єктів. Введення квот на відвідування природних парків та розробка екологічних маршрутів. Введення єдиних стандартів для екологічних закладів розміщення та програм сертифікації.
США	Недостатній контроль за екологічними стандартами у сфері масового туризму. Нерівномірний розвиток туризму між регіонами країни. Складність візової політики для туристів.	Посилення екологічних регуляцій та стимулювання сталого туризму. Підтримка менш розвинених туристичних регіонів через державні інвестиції. Спрощення та автоматизація візових процедур для туристів.
Китай	Обмежений доступ до міжнародного туристичного ринку через строгі державні регуляції. Високий ступінь контролю за внутрішнім туристичним бізнесом. Низький рівень прозорості щодо регуляторних змін.	Лібералізація законодавства для полегшення виходу на міжнародний ринок. Децентралізація регулювання туризму та поліпшення умов для приватних компаній. Введення чіткої комунікації щодо змін у регулюванні.

Джерело: власна розробка автора.

дження системи пільг для інвесторів та підприємців, які вкладають кошти у розвиток туристичних об'єктів та інфраструктури [14, с. 15]. Такі заходи охоплюють податкові канікули, зниження ставок податку на прибуток, субсидії на будівництво та модернізацію туристичних комплексів, а також

спрощені процедури отримання дозволів на здійснення підприємницької діяльності. Крім того, варто запровадити державні програми співфінансування інноваційних проєктів у туристичному секторі, що дозволить залучити додаткові інвестиції та підвищити конкурентоспроможність галузі.

Водночас створення національної стратегії цифровізації туристичного сектору є ключовим кроком для оптимізації адміністративних процедур та підвищення ефективності управління [15, с. 1043]. Стратегія має передбачати впровадження електронних платформ для подачі та обробки документів, створення єдиної бази даних туристичних об'єктів і послуг, а також розвиток цифрових інструментів для управління туристичними потоками. Такі заходи не тільки знизять адміністративне навантаження на бізнес, але й сприятимуть прозорості процесів та поліпшенню взаємодії між державою, підприємцями та споживачами туристичних послуг.

Висновки. Проблематика адміністративно-правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності вимагає комплексного підходу до її вирішення, що передбачає вдосконалення нормативно-правової бази, інституційної структури та механізмів взаємодії між органами державної влади, суб'єктами господарювання та споживачами послуг. На основі аналізу сучасного стану правового регулювання виявлено низку недоліків, які обумовлюють необхідність проведення цільових реформ, спрямованих на оптимізацію право-

вих норм та забезпечення їхньої ефективної реалізації.

Запропоновані шляхи подолання наявних проблем передбачають модернізацію адміністративно-правового забезпечення туристично-рекреаційної діяльності через імплементацію сучасних європейських стандартів та практик. Важливими елементами цього процесу є гармонізація законодавства, підвищення якості державного контролю та наглядових функцій, а також впровадження стимулюючих механізмів для залучення інвестицій у туристичну інфраструктуру. Це дозволить досягти прозорості та передбачуваності регуляторного середовища, що є ключовим чинником для залучення міжнародних туристичних потоків.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме не лише розвитку туристично-рекреаційного сектора, але й загальному економічному зростанню регіонів, підвищенню рівня якості надання послуг, а також зміцненню конкурентоспроможності на міжнародному туристичному ринку. Такий підхід дозволить створити передумови для сталого розвитку галузі, що враховує сучасні виклики та можливості глобалізованого світу.

Список літератури:

1. Огієнко А. В., Огієнко М. М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. № 1.75. С. 31-37
2. Алієва А. Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2020. № 5.1. С. 228-235.
3. Жук П. В. Туристично-рекреаційна сфера регіону як об'єкт дослідження конкурентоспроможності. Регіональна економіка. 2022. № 2. С. 17-24.
4. Font X., Torres-Delgado A., Crabolu G., Palomo Martinez J., Kantenbacher J., Miller G. The impact of sustainable tourism indicators on destination competitiveness: The European Tourism Indicator System. *Journal of Sustainable Tourism*, 2023. № 31(7). P. 1608-1630.
5. Попадинець Н. М., Галаченко О. О., Данило Я. І. Туристично-рекреаційна діяльність: еколого-економічні аспекти. Регіональна економіка. 2023. № 2. С. 117-124.
6. Борецька Н. П., Крапівіна Г. О. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери як об'єкта державного управління. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 3(65). С. 147-154.
7. Яворський Р. І. Суб'єкти туристично-рекреаційної діяльності: публічно-правовий аспект. Київський часопис права. 2024. № 2. С. 229-237.
8. Парфіненко А. Міжнародний туризм як складова частина ліберального світового порядку. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 2 (16). С. 33-51.
9. Filipiak B., Dylewski M., Kalinowski M. Economic development trends in the EU tourism industry. Towards the digitalization process and sustainability. *Quality & Quantity*. 2023. № 57.Suppl 3. P. 321-346.
10. González-Rodríguez, M. R., Martín-Samper, R. C., Köseoglu, M. A., & Okumus F. Hotels' corporate social responsibility practices, organizational culture, firm reputation, and performance. *Journal of Sustainable Tourism*. 2019. № 27(3). P. 398-419.
11. Santos-Lacueva R., González M., Domingo A. The integration of sustainable tourism policies in European cities. *PASOS. Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 2022. Vol. 20 № 5. P. 1229-1242.
12. Опанасюк Н., Мельник І. Норми туристичного права України: поняття, ознаки та структура. Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 246-251.

13. Pasięka S. R., Kolokolchukova I. V., Morozova O. H., Krushynska A. V., Krasnodied T. L., Popova T. V. The potential of tourist and recreational clusters in European space. *Geo Journal of Tourism and Geosites*. 2021. № 39. P. 1488-1500.
14. Likarchuk N., Andrieieva O., Likarchuk D., Bernatskyi A. Impression marketing as a tool for building emotional connections in the public administration sphere. *Studies in Media and Communication*. 2022. № 10 (1). P. 9-16.
15. Liu Y., Xiao T., Fan Z. P., Zhao X. Pricing, environmental governance efficiency, and channel coordination in a socially responsible tourism supply chain. *International Transactions in Operational Research*. 2019. № 26(3). P. 1025-1051.

Yavorskyi R.I. Ways to Overcome the Issues of Administrative and Legal Regulation of Tourism and Recreation Activities

The study is dedicated to analyzing the problems of administrative and legal regulation of tourism and recreational activities and identifying ways to address them. The purpose of the article is to explore the main issues in the administrative and legal regulation of tourism and recreational activities and to develop effective solutions to overcome them. The relevance of the topic is driven by the need to improve the legal framework.

The methodological basis of the work is a comprehensive theoretical analysis of the legal norms regulating tourism and recreational activities, including administrative acts, state programs, and resolutions. Methods of comparative legal analysis were used to identify problematic aspects in the regulation of tourism and recreational activities in different countries. The theoretical study is based on the review of scientific literature that addresses current issues in the administrative and legal regulation of tourism. During the research, it was found that the main problems lie in the inconsistency of legislative acts, insufficient transparency of regulatory mechanisms, and the lack of clear delineation of powers between authorities at the local and state levels.

The article proposes specific ways to address the identified problems, including improving legislation by developing new legal acts adapted to current realities and introducing new coordination mechanisms between state and local authorities. Attention is drawn to the need to improve state control over tourism activities and to enhance the level of staff training in the tourism sector. In addition, the article provides suggestions for improving public and private initiatives to stimulate tourism development, such as offering benefits to investors and entrepreneurs who invest in tourism facilities. The creation of a national strategy for the digitalization of the tourism sector is also proposed, aimed at optimizing administrative procedures.

Thus, the research results indicate the necessity of conducting comprehensive reforms in the administrative and legal regulation of tourism and recreational activities. The implementation of the proposed measures will contribute to the development of tourism, improve service quality, and ensure the competitiveness of the tourism and recreation sector on the international level.

Key words: *tourism and recreational activities, administrative and legal regulation, legal framework, regulation issues, coordination of authorities, digitalization of tourism.*